

SOURCES ON HUMAN DIGNITY, HUMAN EMBARRASSMENT AND HUMILIATING ONESELF

By Rabbi Dr. Nachum Amsel

These sources are from the book, "The Encyclopedia of Jewish Values" published by Urim, or the upcoming books, "The Encyclopedia of Jewish Values: Man to Man" or "The Encyclopedia of Jewish Values: Man to G-d" to be published in the future.

(1) רמב"ם, הלכות זעות ו:ג

מצוה על כל אדם לאהוב את כל אחד ואחד מישראל כגופו שנאמר ואהבת לרעך כמוך לפיכך צריך לספר בשבתו ולחוס על ממונו כאשר הוא חס על ממון עצמו.

(2) אבות ב:י'

יהי כבוד חברך חביב עליך כשלך.

(3) מדרש, בראשית רבה כד:ז

...שלא תאמר הואיל ונתבזיתי יתבזה חברי עמי הואיל ונתקללתי יתקלל חברי עמי א"ר תנחומא אם עשית כן דע למי אתה מבזה בדמות אלהים עשה אותו:

(4) בראשית א:כז

וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת-הָאָדָם בְּצַלְמוֹ בְּצַלְמֵ אֱלֹהִים בָּרָא אֹתוֹ זָכָר וּנְקֵבָה בָּרָא אֹתָם:

(5) ויקרא יט:יד

לֹא-תִקְלַל חֵרֶשׁ וְלִפְנֵי עֵוֶר לֹא תִתֵּן מִכְשָׁל וַיִּרְאֵתָ מֵאֲלֹקֶיךָ אֲנִי ד':

(6) משנה שבועות ד:יג

המקלל עצמו וחברו בכולן, עובר בלא תעשה.

(7) רמב"ם, הלכות רוצח א:ד

ומוזהרין בית דין שלא ליקח כופר מן הרוצח ואפילו נתן כל ממון שבעולם ואפילו רצה גואל הדם לפטרו שאין נפשו של זה הנהרג קנין גואל הדם אלא קנין הקב"ה.

(8) אבות ג:יא

והמלבין פני חברו ברבים...אף על פי שיש בידו תורה ומעשים טובים, אין לו חלק לעולם הבא:

(9) רמב"ם, הלכות חובל ומזיק ג:ז

אע"פ שהמבייש שאר העם בדברים פטור מן התשלומין עון גדול הוא ואינו מחרף ומגדף לעם ומביישן אלא רשע שוטה ואמרו חכמים הראשונים שכל המלבין פני אדם כשר מישראל ברבים אין לו חלק לעולם הבא:

(10) רמב"ם, הלכות חובל ומזיק ה:ט

אינו דומה מזיק חברו בגופו למזיק ממונו שהמזיק ממון חברו כיון ששלם מה שהוא חייב לשלם נתכפר לו אבל חובל בחברו אע"פ שנתן לו חמשה דברים אין מתכפר לו ואפילו הקריב כל אילי נביות אין מתכפר לו ולא נמחל עונו עד שיבקש מן הנחבל וימחול לו:

(11) רמב"ם, הלכות תשובה ב:ט

אין התשובה ולא יום הכפורים מכפרין אלא על עבירות שבין אדם למקום כגון מי שאכל דבר אסור או בעל בעילה אסורה וכיוצא בהן אבל עבירות שבין אדם לחבירו כגון החובל את חברו או המקלל חברו או גוזלו וכיוצא בהן אינו נמחל לו לעולם עד שיתן לחבירו מה שהוא חייב לו וירצהו אע"פ שהחזיר לו ממון שהוא חייב לו צריך לרצותו ולשאול ממנו שימחול לו אפילו לא הקניט את חברו אלא בדברים צריך לפייסו ולפגע בו עד שימחול לו.

(12) מדרש, בראשית רבה כד:ז וספרא על קדושים ד:יב

בן עזאי אומר זה ספר תולדות אדם זה כלל גדול בתורה ר"ע אומר (ויקרא יט) ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול בתורה.

13) ויקרא יט: יח

לא-תקם ולא-תטר את-בני עמך ואהבת לרעך כמוך אני ד' :

14) בראשית ה: א

זה ספר תולדות אדם ביום ברא אלקים אדם בן-מוות אלקים עשה אתו :

15) ברכות יט:

תא שמע גדול כבוד הבריות שדוחה את לא תעשה שבתורה.

16) רמב"ם, הלכות כלאים י' :כט

הרואה כלאים של תורה על חבירו אפילו היה מהלך בשוק קופץ לו וקורעו עליו מיד ואפילו היה רבו שלמדו חכמה שאין כבוד הבריות דוחה איסור לא תעשה המפורש בתורה ולמה נדחה בהשב אבדה מפני שהוא לאו של ממון ולמה נדחה בטומאת מת הואיל ופרט הכתוב ולאחותו מפני השמועה למדו לאחותו אינו מטמא אבל מטמא הוא למת מצוה אבל דבר שאיסורו מדבריהם הרי הוא נדחה מפני כבוד הבריות בכל מקום ואע"פ שכתוב בתורה לא תסור מן הדבר הרי לאו זה נדחה מפני כבוד הבריות לפיכך אם היה עליו שעטנו של דבריהם אינו קורעו עליו בשוק ואינו פושטו בשוק עד שמגיע לביתו ואם היה של תורה פושטו מיד :

17) מגילה ג:

מקרא מגילה עדיף משום פרסומי ניסא או דלמא מת מצוה עדיף משום כבוד הבריות בתר דבעיא הדר פשטה מת מצוה עדיף.

18) ויקרא ו: יח

דבר אל-אֶהרֶן וְאֶל-בְּנָיו לֵאמֹר זֹאת תֹּרַת הַחֲטָאת בַּמִּקּוֹם אֲשֶׁר תִּשְׁחַט הֶעֱלָה תִשְׁחַט הַחֲטָאת לִפְנֵי ד' קֹדֶשׁ קֹדְשִׁים הוּא :

19) סוטה לב:

שהרי לא חלק הכתוב מקום בין חטאת לעולה .

20) משנה, בכורים ג:ז

בראשונה, כל מי שיודע לקרות, קורא. וכל מי שאינו יודע לקרות, מקרין אותו. נמנעו מלהביא, התקינו שיהו מקרין את מי שיודע ואת מי שאינו יודע.

21) מועד קטן כז.

תנו רבנן בראשונה היו מוליכין בבית האבל עשירים בקלתות של כסף ושל זהב ועניים בסלי נצרים של ערבה קלופה והיו עניים מתביישים התקינו שיהו הכל מביאין בסלי נצרים של ערבה קלופה מפני כבודן של עניים.

22) תלמוד ירושלמי, שבת סב:

שאיין גדולה בפלטיין של מלך.

23) סוטה לב:

אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי מפני מה תיקנו תפלה בלחש שלא לבייש את עוברי עבירה.

24) דברים כה:יא

כי-ינצו אנשים יחדו איש ואחיו וקרבה אשת האחד להציל את-אישה מיד מפהו ושלחה דה והחזיקה במבשיו :

25) רמב"ם, הלכות חובל ומזיק ג:א, ג:ז

כיצד משערין הבושת הכל לפי המבייש והמתבייש אינו דומה מתבייש מן הקטן למתבייש מאדם גדול ומכובד שזה שביישו זה הקל בשתו מרובה :
אע"פ שהמבייש שאר העם בדברים פטור מן התשלומין עון גדול הוא ואינו מחרף ומגדף לעם ומביישן אלא רשע שוטה ואמרו חכמים הראשונים שכל המלבין פני אדם כשר מישראל ברבים אין לו חלק לעולם הבא :

26) בנא קמא צ:

זה הכלל הכל לפי כבודו אמר ר' עקיבא אפי' עניים שבישראל רואין אותם כאילו הם בני חורין שירדו מנכסיהם שהם בני אברהם יצחק ויעקב.

27) תענית לא.

תנו רבנן בת מלך שואלת מבת כהן גדול בת כהן גדול מבת סגן ובת סגן מבת משוח מלחמה ובת משוח מלחמה מבת כהן הדיוט וכל ישראל שואלין זה מזה כדי שלא יתבייש את מי שאין לו :

28) רמב"ם, הלכות מתנות עניים י' ז-יד

שמנה מעלות יש בצדקה זו למעלה מזו מעלה גדולה שאין למעלה ממנה זה המחזיק ביד ישראל שמך ונותן לו מתנה או הלואה או עושה עמו שותפות או ממציא לו מלאכה כדי לחזק את ידו עד שלא יצטרך לבריות לשאול ועל זה נאמר והחזקת בו גר ותושב וחי עמך כלומר החזק בו עד שלא יפול ויצטרך : פחות מזה הנותן צדקה לעניים ולא ידע למי נתן ולא ידע העני ממי לקח שהרי זו מצוה לשמה כגון לשכת חשאים שהיתה במקדש שהיו הצדיקים נותנין בה בחשאי והעניים בני טובים מתפרנסין ממנה בחשאי וקרוב לזה הנותן לתוך קופה של צדקה ולא יתן אדם לתוך קופה של צדקה אלא אם כן יודע שהממונה נאמן וחכם ויודע להנהיג כשורה כר' חנניה בן תרדיון : פחות מזה שידע הנותן למי יתן ולא ידע העני ממי לקח כגון גדולי החכמים שהיו הולכין בסתר ומשליכין המעות בפתחי העניים וכזה ראוי לעשות ומעלה טובה היא אם אין הממונין בצדקה נוהגין כשורה : פחות מזה שידע העני ממי נטל ולא ידע הנותן כגון גדולי החכמים שהיו צוררים המעות בסדיניהן ומפשילין לאחוריהן ובאין העניים ונוטלין כדי שלא יהיה להן בושה : פחות מזה שיתן לו בידו קודם שישאל : פחות מזה שיתן לו אחר שישאל : פחות מזה שיתן לו פחות מן הראוי בסבר פנים יפות : פחות מזה שיתן לו בעצב :

29) רמ"א על שולחן ערוך, אורח חיים קלט:ג

...מי שאביו מומר לעבודת כוכבים קורין אותו בשם אבי אביו אבל לא בשמו לבד א) שלא לביישו ברבים (תרומת הדשן סי' נ"א וסי' חסידים) ודוקא שלא עלה מימיו בשם אביו אבל אם הוא גדול והורגל באותה העיר לעלות בשם אביו והמיר אביו לעבודת כוכבים קוראים אותו בשם אביו כמו שהורגל שלא לביישו ברבים וכן אם איכא למיחש לאיבת המומר (מהר"ם פאדוואה סי' פ"ז) ואסופי ושתוקי קורין אותו בשם אבי אמו ואם אינו ידוע קורין אותו בשם אברהם כמו לגר .

30) רמב"ם, הלכות נשיאת כפים יב:ו

אין הקורא בתורה רשאי לקרות בתורה עד שיכלה אמן מפי הציבור קרא וטעה אפילו בדקדוק אות אחת מחזירין אותו עד שיקראנה בדקדוק.

31) טור, שולחן ערוך, אורח חיים קמב

כתב בעל המנהיג אם טעה הקורא או החזן המקרא אותו טוב שלא להגיה עליו על שגגותיו ברבים שלא להלבין פניו דאף על פי שטעה בה יצא ידי קריאה דאיתא במדרש שאם קרא לאהרן הרן יצא והרמב"ם ז"ל כתב קרא וטעה אפילו בדקדוק אות אחת מחזירין אותו עד שיקראנה בדקדוק.

32) יבמות סב:

אמרו שנים עשר אלף זוגים תלמידים היו לו לרבי עקיבא מגבת עד אנטיפרס וכולן מתו בפרק אחד מפני שלא נהגו כבוד זה לזה והיה העולם שמם.

33) ברכות מג:

אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי נוח לו לאדם שיפיל עצמו לתוך כבשן האש ואל ילבין פני חברו ברבים מנלך מתמר שנאמר היא מוצאת וגו'.

34) בראשית לח:כד-כה

וְיִהְיֶה כְּמִשְׁלֵשׁ חֲדָשִׁים וַיִּגַּד לַיהוָה לְאֹמֶר זָנַתָּ תִמְרָךְ פִּלְתָּךְ וְגַם הִנֵּה הָרָה לְזִנוּנִים וַיֹּאמֶר יְהוָה הוֹצִיאוּהָ וְתִשְׂרָף: הוּא מוֹצֵאת וְהִיא שְׁלָחָה אֶל-חַמִּיָּה לְאֹמֶר לְאִישׁ אֲשֶׁר-אֵלֶּה לּוֹ אֲנֹכִי הָרָה וְתֹאמַר הִכָּר-נָא לְמִי הַחֲתָמָת וְהַפְתִּילִים וְהַמָּטָה הָאֵלֶּה:

(35) כתובות זז:

מר עוקבא הוה עניא בשיבבותיה דהוה רגיל כל יומא דשדי ליה ארבעה זוזי בצינורא דדשא יום אחד אמר איזיל איחזי מאן קעביד בי ההוא טיבותא ההוא יומא נגהא ליה למר עוקבא לבי מדרשא אתיא דביתהו בהדיה כיון דחזיוה דקא מצלי ליה לדשא נפק בתרייהו רהוט מקמיה עיילי לההוא אתונא דהוה גרופה נורא הוה קא מיקליין כרעיה דמר עוקבא אמרה ליה דביתהו שקול כרעיך אותיב אכרעאי חלש דעתיה אמרה ליה אנא שכיחנא בגויה דביתא ומקרבא אהנייתי ומאי כולי האי דאמר מר זוטרא בר טוביה אמר רב ואמרי לה אמר רב הונא בר ביזנא אמר ר"ש חסידא ואמרי לה אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי נוח לו לאדם שימסור עצמו לתוך כבשן האש ואל ילבין פני חברו ברבים מנא לן מתמר דכתיב היא מוצאת.

(36) פירוש תוספות על סוטה י', ד"ה "נוח"

נוח לו לאדם שיפיל את עצמו לתוך כבשן האש -- כדאמר בפי' הזהב (ב"מ דף נח:). כל היורדין לגיהנם עולין חוץ משלשה וחד מינייהו המלבין פני חברו ברבים ואומר נמי (שם נט.) נוח לו לאדם שיבעול ספק אשת איש ואל ילבין פני חברו ברבים מנלן מדוד ונראה האי דלא חשיב ליה (פסחים דף כה.) בהדי ג' עבירות שאין עומדים בפני פקוח נפש עבודת כוכבים וגילו עריות ושפיכות דמים משום דעבירת הלבנת פנים אינה מפורשת בתורה ולא נקט אלא עבירות המפורשות:

(37) דברים כא: כב-כג

וְכִי-יְהִיָּה בְּאִישׁ חֵטָא מְשֻׁפֵּט-מֹות וְהוּמָת וְתִלִּית אָתוּ עַל-עַץ: לֹא-תִלִּין נְבִלְתוֹ עַל-הָעֵץ כִּי-קָבוֹר תִּקְבְּרֶנּוּ בַיּוֹם הַהוּא כִּי-קָלְלַת אֱלֹהִים תִּלְוִי וְלֹא תִטְמֵא אֶת-אֲדָמְתְּךָ אֲשֶׁר ד' אֱלֹקֶיךָ נָתַן לָךְ נְחֻלָּה:

(38) סנהדרין מו:

תניא אומר רבי מאיר משלו משל למה הדבר דומה לשני אחים תאומים בעיר אחת אחד מינוהו מלך ואחד יצא לליסטיות צוה המלך ותלאוהו כל הרואה אותו אומר המלך תלוי צוה המלך והורידוהו:

(39) שמות כא: לז

כִּי יִגְנַב-אִישׁ שׂוֹר אוֹ-שֶׂה וּטְבָחוֹ אוֹ מִכְרוֹ חֲמִשָּׁה בָקָר יִשְׁלַם תַּחַת הַשּׁוֹר וְאֶרְבַּע-צֹאן תַּחַת הַשֶּׂה:

(40) בבא קמא עט:

אמר רבי מאיר בא וראה כמה גדול כח של מלאכה שור שביטלו ממלאכתו חמשה שה שלא ביטלו ממלאכתו ארבעה אמר רבן יוחנן בן זכאי בא וראה כמה גדול כבוד הבריות שור שהלך ברגליו חמשה שה שהרכיבו על כתיפו ארבעה.

(41) פירוש רש"י על שמות יג: יח

וחמשים - ...ד"א חמושים מחומשים אחד מחמשה יצאו וד' חלקים מתו בשלשת ימי אפילה:

(42) במדבר יא: יד

לֹא-אוֹיֵב אֲנֹכִי לְבָדִי לְשֹׂאת אֶת-כָּל-הָעָם הַזֶּה כִּי כָבֵד מִמֶּנִּי:

(43) פירוש רש"י על במדבר יא: טז

אספה לי - הרי תשובה לתלונתך שאמרת לא אוכל אנכי לבדי והזקנים הראשונים היכן היו והלא אף במצרים ישבו עמהם שנאמר (שמות ג) לך ואספת את זקני ישראל אלא באש תבערה מתו וראוים היו מסיני לכך דכתיב (שמות כד) ויחזו את האלהים שנהגו קלות ראש בנושך פתו ומדבר בפני המלך וזהו (שם) ויאכלו וישתו ולא רצה הקב"ה ליתן אבלות במתן תורה ופרע להם כאן.

(44) שמות כד: יא

וְאֶל-אַצִּילִי בְּנִי יִשְׂרָאֵל לֹא שָׁלַח יָדוֹ וַיַּחֲזִיזוּ אֶת-הָאֱלֹקִים וַיֵּאָכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ:

(45) במדבר יא:א

וַיְהִי הָעָם כְּמִתְאַנְנִים רַע בְּאָזְנֵי יְהוָה וַיִּשְׁמַע ד' וַיַּחַר אָפוֹ וַתִּבְעַר-בָּם אֵשׁ ד' וַתֹּאכַל בְּקֶצֶה הַמִּמְחָה:

(46) פירוש מאירי על ברכות יט:

כבוד הבריות חביב עד מאד איו לך מדה חביבה ממנה.

(47) מועד קטן ט:

אמר ליה (אבוה) (לבריה) זיל לגביה דליברכך אמר ליה יהא רעוא דלא תבייש ולא תתבייש.

(48) בראשית ט:ה-ו

וַאֲדָא אֶת-דְּמָמְכָם לְנַפְשֵׁיכֶם אֲדַרְשׁ מִיָּד כָּל-חַיָּה אֲדַרְשֶׁנּוּ וּמִיָּד הָאָדָם מִיָּד אִישׁ אָחִיו אֲדַרְשׁ אֶת-נַפְשׁ הָאָדָם: שְׁפָדָד
דָם הָאָדָם בְּאָדָם דָּמוֹ יִשְׁפָדָד כִּי בְּצַלְם אֱלֹקִים עָשָׂה אֶת-הָאָדָם:

(49) פירוש רש"י על פסוק ה

אך את דמכם - אף על פי שהתרתם לכם נטילת נשמה בבהמה, את דמכם אדרוש מהשופך דם עצמו:

(50) בבא קמא צא:

תנאי היא, דאיכא למ"ד: אין אדם רשאי לחבל בעצמו, ואיכא מ"ד: אדם רשאי לחבל בעצמו. מאן תנא דשמעת ליה דאמר: אין אדם רשאי לחבל בעצמו? אילימא האי תנא הוא, דתניא: (בראשית ט"ו) "ואך את דמכם לנפשותיכם אדרש" ר' אלעזר אומר: מיד נפשותיכם אדרש את דמכם ודלמא קטלא שאנן אלא האי תנא הוא... אלא האי תנא הוא, דתניא: אמר ר"א הקפ"ר ברבי, מה ת"ל: (במדבר ו') וכפר עליו מאשר חטא על הנפש? וכי באיזה נפש חטא זה? אלא שציער עצמו מן היין, והלא דברים ק"ו: ומה זה שלא ציער עצמו אלא מן היין נקרא חוטא, המצער עצמו מכל דבר על אחת כמה וכמה.

(51) פירוש בית הבחירה על בבא קמא צא:

אף על פי שאמרו אין אדם רשאי לחבול בעצמו אם נשבע שיחבול עצמו שבועה חלה עליו עד שאם לא חבל לזמן שקבע לעצמו חייב משום שבועת בטוי שאין זו מצוה גמורה אלא דברי סופרים והמקרא אינו אלא אסמכתא וכבר ביארנו במקומו שכל שהוא איסור סופרים.

(52) רמב"ם, הלכות שבועות ה:יז

נשבע להרע לעצמו כגון שנשבע שיחבול בעצמו אף על פי שאינו רשאי שבועה חלה עליו, ואם לא הרע לעצמו חייב משום שבועת בטוי, נשבע להיטיב לאחרים הטבה שבידו לעשותה כגון שידבר עליו לשלטון או יכבדנו שבועה חלה עליו, ואם עבר ולא עשה חייב משום שבועת ביטוי.

(53) רמב"ם, הלכות נדרים ג:ז

...ושבועות אין חלות על דברי מצוה, שהנשבע אוסר עצמו על דבר שנשבע עליו, והנודר אוסר הדבר הנדור על עצמו, נמצא הנשבע לבטל מצוה אוסר עצמו וכבר עצמו מושבע מהר סיני ואין שבועה חלה על שבועה, והאוסר דבר זה בנדר זה הדבר הוא שנאסר ואותו הדבר אינו מושבע מהר סיני.

(54) פירוש רדב"ז על רמב"ם, הלכות שבועות ה:יז

נשבע להרע לעצמו -- אע"ג דאמרינן בפרק החובל שאין אדם רשאי לחבול בעצמו מדרשא אתיא וכל מידי דלאו מפורש בהדיא לא נקרא מושבע מהר סיני לענין שלא תחול עליו שבועה.

(55) רמב"ם, הלכות חובל ומזיק ה:א

אסור לאדם לחבול בין בעצמו בין בחבירו, ולא החובל בלבד אלא כל המכה אדם כשר מישראל בין קטן בין גדול בין איש בין אשה **דרך נציון** (בזיון) הרי זה עובר בלא תעשה שני דברים כח: ג' "לא יוסיף להכותו", אם הזהירה תורה שלא להוסיף בהכאת החוטא קל וחומר למכה את הצדיק.

(56) רדב"ז על רמב"ם, הלכות סנהדרין יח:ו

גזירת הכתוב הוא וכו' - תניא מי שבא לב"ד ואמר הלקוני אין מלקין אותו והכי אמרינן בכל דוכתא אין אדם

משים עצמו רשע והטעם שכתב רבינו לא שייך גבי מלקות ולפיכך כתב וכללו של דבר גזירת המלך היא ואין אנו יודעים הטעם ואפשר לתת קצת טעם לפי שאין נפשו של אדם קניינו אלא קנין הקדוש ברוך הוא שנאמר הנפשות לי הנה (יחזקאל י"ח) הילכך לא תועיל הודאתו בדבר שאינו שלו ומלקות פלגו דמיתה הוא אבל ממונו הוא שלו ומש"ה אמרינן הודאת בעל דין כמאה עדים דמי וכי היכי דאין אדם רשאי להרוג את עצמו כן אין אדם רשאי להודות על עצמו שעשה עבירה שחייב עליה מיתה לפי שאין נפשו קניינו. ועם כל זה אני מודה שהיא גזירת מלכו של עולם ואין להרהר:

(57) יחזקאל יח:ד

הן כָּל-הַנְּפֹשֹׁת לִי הִנֵּה כְּנָפֶשׁ הָאֵב וְכְנָפֶשׁ הַבֶּן לִי-הִנֵּה הַנְּפֹשׁ הַחַטָּאת הִיא תָּמוּת :

(58) טור, חושן משפט תכ

החובל בעצמו אע"פ שאינו רשאי (פטור) אחרים שחבלו בו חייבים כתב הרמ"ה שאינה הלכה אלא האדם רשאי לחבול בעצמו:

(59) בית יוסף על טור, חושן משפט תכ:כט

ומ"ש בשם הרמ"ה שאינה הלכה וכו' - נראה שטעמו מדאמרינן עלה בגמרא (צא:): ואין אדם רשאי לחבול בעצמו והתניא יכול נשבע להרע לעצמו וכו' ומסיק אלא תנאי היא דתניא אמר רבי אלעזר הקפר ברבי מה תלמוד לומר (במדבר ו יא) וכפר עליו מאשר חטא על הנפש וכו' אלא שציער עצמו מן היין וכו' ומשמע ליה להרמ"ה דבשום דוכתא לית הלכתא כרבי אלעזר הקפר. והרמב"ם בפרק ה' מהלכות חובל (ה"א) פסק כסתם מתניתין דאינו רשאי לחבול בעצמו:

(60) בבא קמא צא:

ורב חסדא כד הוה מסגי ביני היזמי והגא, מדלי להו למאניה, אמר: זה מעלה ארוכה, וזה אינו מעלה ארוכה...

(61) פירוש שיטה מקובצת על בבא קמא צא:

ורב חסדא כד הוה מסגי ביני היזמי והגא, מדלי להו למאניה, אמר: זה מעלה ארוכה, וזה אינו מעלה ארוכה אלא האי תנא הוא, דתניא: אמר ר"א הקפר ברבי, מה ת"ל: (במדבר ו') וכפר עליו מאשר חטא על הנפש? וכי באיזה נפש חטא זה? אלא שציער עצמו מן היין, והלא דברים ק"ו: ומה זה שלא ציער עצמו אלא מן היין נקרא חוטא, המצער עצמו מכל דבר על אחת כמה וכמה.

(62) שו"ת חלקת יעקב, חושן משפט לא

אם מותר לבתולה לעשות לעצמה נתוח על החוטם (פלסטיק אפערעשען) ליישר ולהקטינה, ועושין זאת ליופי בכדי שיהי' לה קל למצוא שידוך הגון. לפי מיעוט ידיעתי, לא מצאתי בספרי התשובות מי שידבר בזה, ונחזי אן. והנה כת"ה חוכך בזה שני חששות. א. משום דאסור לחבול בעצמו.

ב. ומשמעות דבריו דרב חסדא סובר כתנא דברייתא, דאדם רשאי לחבל בעצמו אפילו כשאינו עושה להציל את ממונו. ולדעת הרמב"ם שפסק כסתם משנה דאסור לאדם לחבל בעצמו, נאמר דר' חסדא עשה כדי להציל את ממונו, וכיון דצער ממונו יתירה עליו מצער גופו אין בזה איסור של חובל בעצמו. ומעתה גם כאן כיון דצער חוטמה יתירה עליו מצער חבלתה, אין בזה איסור של חובל בעצמו וכהא דר' חסדא.

(63) שולחן ערוך, יורה דעה רמא:ג

היה קוף תחוב לאביו לא יוציאנו שמא יבא לעשות בו חבורה וכן אם הוא מקיז דם או רופא לא יקיז דם לאביו ולא יחתוך לו אבר אף על פי שמכוין לרפואה: **הגה** בד"א בשיש שם אחר לעשות אבל אם אין שם אחר לעשות והוא מצטער הרי הוא מקיזו וחותך לו כפי מה שירשוהו לעשות (גם זה בטור ורמב"ם פ"ה מה' ממרים).

(64) מנחת חינוך, מצוה מח:ג

ונראה לעני"ד, דזה שחייבה התורה במכה אביו ואמו או בחבירו, היינו דוקא בלא רשות, אבל אם אביו ואמו או חבירו אומרים לו שיכס או שיקללם, אינו עובר בלאו הזה ואינו חייב מלקות ולא מיתה, עיין בבא קמא פרק החובל צ"ג ע"א ור"מ פ"ה מחובל ומזיק הי"א, לענין ממון אם נותן לו רשות, עיי"ש, ולענין חיוב מלקות או מיתה נראה לעני"ד פשוט דאינו עובר ואינו חייב. וכן נראה מלשון הר"מ פכ"ו מסנהדרין ה"ו, שכתב, אע"פ שיש

לו לדיין או לנשיא למחול על כבודו אינו יכול למחול על קללתו, וכן שאר העם אע"פ שמחל המקולל מלקין את המקלל שכבר חטא ונתחייב, עכ"ל, ועיי"ש בכסף משנה. משמע דוקא אם כבר קילל כיון שכבר עבר עבירה לשמים אין המחילה מועלת, אבל כשנותן רשות מתחילה לקלל אין כאן עבירה כלל, וכן כאן גבי מכה, ושם יש קצת עבירה דמוציא שם שמים לבטלה, ויבואר לקמן אי"ה פרשת קדושים [מצוה רל"א אות ד'], אבל גבי מכה אין כאן עבירה כלל, לא בחבירו ולא באב ואם. ומה דמבואר כאן בש"ס דאיבעיא לענין להקיז דם, היינו שלא מרצון אביו, ומ"מ מסקינן דפטור, כיון דהיא לרפואה, וכן הנהו אמוראי דלא שבקו לבניהם ליטול להם קוץ, היינו דלמא יעשו חבלה שלא לצורך בשוגג שלא מרצון אביו, אבל אם אביו מוחל ומצוה להכותו נראה דאינו חייב כלל, וכן בחבירו, ואינו עובר כלל, ואע"פ שלא מצאתי זה מפורש מ"מ הסברא נותנת כן, כן נראה לענ"ד ברור.

65) שולחן ערוך הרב, הלכות נזקי גוף ונפש ד

אסור להכות את חבירו אפילו הוא נותן לו רשות להכותו כי אין לאדם רשות על גופו כלל להכותו ולא לביישו ולא לצערו בשום צער(ב) אפילו במניעת איזה מאכל או משתה אלא אם כן עושה בדרך תשובה שצער זה טובה היא לו להציל נפשו משחת ולכן מותר להתענות לתשובה אפילו מי שאינו יכול להתענות ומי שיכול להתענות מותר אפילו שלא בדרך תשובה אלא כדי למרק נפשו לה' שאין טוב למעלה מטובה זו.

66) ויקרא יט:יח

לא-תקם וְלֹא-תִטֹּר אֶת-בְּנֵי עַמֶּךָ וְאֶהְיֶה לְרֹעֶךָ כְּמוֹד אֲנִי ד' :

67) משנה אבות ב:י'

רבי אליעזר אומר יהי כבוד חברך חביב עליך כשלך.

68) אבות דרבי נתן טו

יהי כבוד חכריך חביב עליך כשלך - אם רוצה את שלא יטול אדם את שלך אף את לא תיטול את של חברך. אם רוצה את שלא יאמר אחריו דבר אף אתה לא תאמר אחריו דבר...

69) רמב"ם, פירוש המשניות על סוטה ז:ח

והעיקר אצלנו מלך שמחל על כבודו אינו מחול, שנאמר שום תשים עליך, מלך שתהא אימתו עליך.

70) כתובות יז:

נשיא שמחל על כבודו מחול מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול.

71) קידושין לב.

האב שמחל על כבודו מחול הרב שמחל על כבודו אין כבודו מחול.

72) טור, יורה דעה רמ, קיצור שולחן ערוך קמג:יז

שהאב שמחל על כבודו מחול.

73) בית יוסף על טור יורה דעה שלד

וכתוב עוד שם בשם הראב"ד שאין ביד החכם למחול כי מה שאמרו (קידושין לב.) דרב שמחל על כבודו מחול היינו במידי דלית ליה בזיון אלא בדברים שאדם חייב לנהוג בו כבוד כגון לעמוד לפניו וכיוצא בזה אבל על בזיונו אסור לו למחול ודמי למה שאמרו (שם) האב שמחל על כבודו מחול דליכא למימר שיהא האב יכול למחול לבן שאומר דברי חירופים וגידופים עכ"ל [עד כאן]:

74) משנה אבות ג:יא

רבי אלעזר המודעי אומר ... והמלבין פני חברו ברבים... אין לו חלק לעולם הבא :

75) רמב"ם, הלכות חובל ומזיק ג:ז

...ואמרו חכמים הראשונים שכל המלבין פני אדם כשר מישראל ברבים אין לו חלק לעולם הבא.